

Opera

ΘΕΜΑ: ΤΟ ΦΕΣΤΙΒΑΛ ΑΙΓΑΙΟΥ ΣΤΗ ΣΥΡΟ

June 15, 2007

**ΠΡΟΣ ΤΟΝ: JOHN ALLISON
ΑΠΟ ΤΟΝ: DAVID BLEWITT**

Συνομιλώντας για το νησί της Σύρου με τον λογιστή μου Γιώργο Χαρκοφτάκη, που αγαπάει πολύ την όπερα εντυπωσιάστηκα ακούγοντάς τον να μου μιλάει για το Θέατρο Απόλλων στην Ερμούπολη της Σύρου, μια μικρογραφία της Σκάλας του Μιλάνου το οποίο πριν από πολλά χρόνια παρουσίαζε τακτικά σεζόν με Ιταλικές όπερες. Συνεχίζοντας την έρευνά μου στο ίντερνετ διαπίστωσα ότι το Φεστιβάλ Αιγαίου (για το οποίο δε γνωρίζα επίσης τίποτα) παρουσιάζει εκεί όπερα σε σκηνική μορφή από το 2005. Εξαιτίας της Opera, είχα την ευκαιρία τον περασμένο χρόνο να επισκεφθώ το νησί και να δω από κοντά το Θέατρο και το Φεστιβάλ.

Στο βιβλίο «Πτήση του Ίκαρου» (το οποίο ο Patrick Leigh Fermor χαρακτηρίζει «ένα από τα καλύτερα και ανθεκτικά στο χρόνο βιβλία σχετικά με την Ελλάδα») ο Kevin Andrews μας περιγράφει την πρωτεύουσα του νησιού, την Ερμούπολη, ακριβέστατα με πολύ χαρακτηριστικό τρόπο:

«Ήταν το κεντρικό λιμάνι των Κυκλάδων και έμοιαζε με σκηνή, με τα καλντερίμια του, το επίχωμα και τις προσόψεις των σπιτιών βαμένες σε πράσινες και ροζ αποχρώσεις.

Δυο λόφοι ξεχωρίζανε με δύο εκκλησίες στις κορυφές τους, μία Ορθόδοξη και μία Καθολική. Η Καθολική ήταν απομεινάρι της Βενετικής ναυτικής αυτοκρατορίας του Αιγαίου και της Τέταρτης Σταυροφορίας (απόδειξη της υποταγής του Βυζαντίου στις δυνάμεις των Σταυροφόρων της Δυτικής Ευρώπης δύομιση αιώνες πριν

εμφανιστούν στο προσκήνιο οι Τούρκοι). Καθένα από τα μαγαζάκια του λιμανιού, μανάβικα, εστιατόρια, καφεενεία είχε το όνομα κι ενός νησιού απο το σύμπλεγμα των νησιών του Αιγαίου.....ξυπνώντας αναμνήσεις απο τη Νεώτερη Ιστορία του νησιού όταν η Ερμούπολη («Πόλη του Ερμή», Θεού του εμπορίου) σχεδόν είχε επιλεγεί ως η πρωτεύουσα του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους αντί για την Αίγινα και την Κόρινθο, όταν ο Πειραιάς δεν υπήρχε ακόμη και η Αθήνα ήταν ένα ξεχασμένο χωριό σε συντρίμια χωρίς ούτε καν να υπολογίζεται ως υποψήφια πόλη.

Κατά τη διάρκεια του δέκατου ένατου αιώνα και ως το 1922 η Ερμούπολις ήταν το πιο πολυσύχναστο λιμάνι της Ελλάδας. Μεγάλο ήταν το ρεύμα της εσωτερικής μεταναστευσης προς την πόλη καθώς άνθρωποι άφηναν τα κτήματά τους στα άλλα, άγονα νησιά του Αιγαίου και ερχόντουσαν στη Σύρο για να ανοίξουν καταστήματα και εμπορικές επιχειρήσεις καθώς το εμπόριο της νέας χώρας ήταν πολύ ελπιδοφόρο.

Οι μετανάστες αυτοί, κυρίως από τα νησιά Κάσος, Χίος και Ψαρά (στην πλειοψηφία τους ναυτικοί και έμποροι που εκτός από τον πλούτο τους έφεραν μαζί τους και τις επαγγελματικές τους δεξιότητες) σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα μετέτρεψαν την Ερμούπολη, με το φυσικό της λιμάνι, σε διαμετακομιστικό κέντρο της νέας χώρας για το βαμβάκι που προερχόταν από την Αίγυπτο και τα μπαχαρικά από την Ανατολή αλλά και σε κεντρικό σταθμό ανθράκευσης για ολόκληρη την Ανατολική Μεσόγειο».

Η Ερμούπολη κυριάρχησε στην Ελληνική οικονομία για περίπου πενήντα χρόνια, από την εποχή της Επανάστασης του 1821 και της ανεξαρτητοποίησης του

Ελληνικού κράτους ως την εποχή που το πετρέλαιο άρχισε να αντικαθιστά το κάρβουνο γύρω στο 1890. Την εποχή αυτή πολλά χρήματα δαπανήθηκαν για δημόσιες υποδομές, σχολεία, επαύλεις και άλλα κτήρια. Ανάμεσα σε αυτά ήταν και ένα θέατρο. Οι υποδομές του λιμανιού και της πόλης γενικότερα έκαναν την Ερμούπολη αγαπημένο σταθμό των Ιταλών που κατευθύνονταν προς τη Μέση Ανατολή. Τους ευχαριστούσε να περνούν τους καλοκαιρινούς μήνες στο νησί παρακολουθώντας παραστάσεις όπερας και αργότερα ρεσιτάλ μουσικής και θέατρο. Ο Herman Melville ο οποίος επισκέφθηκε το νησί το 1856 έβρισκε στις περιηγήσεις του γεμάτα τα μαγαζιά της πόλης με ανατολίτικα είδη, καπέλα, σπαθιά, καπνό, περίτεχνα ρούχα και κοσμήματα κλπ. Σήμερα όμως ο επισκέπτης της Ερμούπολης εντυπωσιάζεται όχι με το ανατολίτικο χρώμα αλλά με την Ιταλική φινέτσα που αναδίδει η πόλη. Τρανταχτό παράδειγμα αποτελεί το κτήριο του Δημαρχείου που μοιάζει πολύ με το Teatro Massimo στο Παλέρμο.

Όχι άδικα το Θέατρο Απόλλων αποκαλείται La Piccola Scala (η μικρή Σκάλα του Μιλάνου). Από το 1826, όταν η Σύρος ήταν ακόμη ένας προσφυγικός κυρίως καταυλισμός, δημιουργήθηκε η ανάγκη μιάς μόνιμης θεατρικής σκηνής καθότι οι παραστάσεις λάμβαναν χώρα σε πρόχειρα παραπήγματα. Ο αρχιτέκτονας του Δήμου P. Samro ήταν αυτός που σχεδίασε ένα διόροφο κτήριο χωρητικότητας τριακοσίων πενήντα θεατών στα πρότυπα της Σκάλας του Μιλάνου αλλά σε μικρογραφία. Το θέατρο είχε ωραίο διάκοσμο στην οροφή και ξύλινα θεωρεία από πάνω ως κάτω. Οι εργασίες ξεκίνησαν το 1862 και τελείωσαν το 1864.

Εντούτοις το 1944 το Θέατρο υπέστη σοβαρές ζημιές λόγω των βομβαρδισμών, ενώ δύο δεκαετίες αργότερα, η χούντα που καταδυνάστευε την Ελλάδα από το 1967 ως το 1974 αποτελείωσε την καταστροφή: οι άμουσοι υπεύθυνοι έδωσαν διαταγή να απομακρυνθεί κάθε ξένη επιρροή από το κτήριο με αποτέλεσμα να καταστραφούν οι τοιχογραφίες, τα θεωρεία και οι εξώστες. Ευτυχώς το 1980 άρχισε η ανακατασκευή του Θεάτρου και το 2000 άνοιξε πάλι τις πόρτες του: Οι τοιχογραφίες ήταν πάλι εκεί, με τους Βέρντι, Ροσσίνι, Μπελλίνι, Ντονιτσέτι, Μότσαρτ, Δάντη, Ευρυπίδη και Όμηρο να κοσμούν την οροφή και με κόκκινα βελούδινα καθίσματα στην πλατεία. Υπάρχουν τέσσερις σειρές θεωρείων αντίκρου από τη σκηνή η οποία έχει εννέα μέτρα βάθος και δεκαοκτώ μέτρα πλάτος. Ο χώρος για την ορχήστρα του θεάτρου είναι άνετος σύμφωνα με τις μοντέρνες

προδιαγραφές. Η ακουστική είναι αξιοθαύμαστη. Από το αρχικό σχέδιο λείπει μόνο η γυάλινη οροφή που υποβασταζόταν με μεταλλικούς δοκούς.

Στο Θέατρο Απόλλων υπάρχει ακόμη και ένα μικρό θεατρικό μουσείο, μάρτυρας της οπερατικής ιστορίας του θεάτρου, αν και τα εκθέματα είναι πολύ περιορισμένα. Το θέατρο εγκαινιάστηκε στις 2 Οκτωβρίου 1864 με την όπερα Φαβορίτα του Ντονιτσέτι (δεν έχω καταφέρει να βρώ κάποια στοιχεία για τις παραστάσεις αυτές). Ακολούθησαν τακτικές σαιζόν όπερας κάθε χρόνο με έργα όπως Τόσκα, Τροβατόρε και Μποέμ. Σε κάποια από τις αφίσες που υπάρχουν στο θέατρο βλέπουμε την παραγωγή της όπερας Ριγολέττο του 1888-1899 με αποκλειστικά Ελληνική διανομή.

Εκτός από όπερες στο Απόλλων παρουσιάζονταν και θεατρικά έργα από το Ελληνικό και ξένο ρεπερτόριο από διάφορους θίασους. Εκεί το θέατρο και η όπερα ευδοκίμησαν ως το 1902 οπότε το θέατρο μετατράπηκε σε κινηματογράφο. Από το 1962 που έκλεισε εγκαταλείφθηκε για περίπου σαράντα χρόνια ώσπου να ξεκινήσουν οι εργασίες για την αποκατάστασή του και τα δεύτερα εγκαίνιά του το 2000. Οι παραστάσεις όπερας όμως ξανεξέκίνησαν το 2005, μετά από απουσία εκατό ετών από το θέατρο Απόλλων. Συγκεκριμένα, στις 14 Ιουλίου ο Πήτερ Τιμπόρης διύθυνε την όπερα «Ο Κουρέας της Σεβίλλης» ως μέρος του εναρκτήριου Φεστιβάλ Αιγαίου.

Σε μία κόγχη στο εσωτερικό του θεάτρου υπάρχουν αφίσες με τον τενόρο Ζάννη Καμπάνη (1908-1992) χωρίς όμως περισσότερες πληροφορίες για το πρόσωπό του. Οι αφίσες αυτές καταγράφουν εμφανίσεις του στις όπερες Cavalleria Rusticana στην Όπερα της Ρώμης (8 Απριλίου 1944) ως μέλος μιας εκλεκτής διανομής (Maria Caniglia, Myriam Pirazinni, Μαέστρος ο Oliviero Fabritiis), Αίντα του Βέρντι (19 Μαΐου 1944) και στη Μαντάμ Μπατερφλάϊ στο Monte Carlo (29 Μαρτίου 1947). Από τα λίγα που κατόρθωσα να ανακαλύψω για την αξιόλογη καριέρα του αναφέρω τα εξής: Γεννήθηκε στην Ερμούπολη και η οικογένειά του μετακόμισε στον Πειραιά το 1914. Σπούδασε με την Μαρία Κριβέλα στο Εθνικό Ωδείο απ' όπου αποφοίτησε με πρώτο βραβείο το 1938. Δεν μα εκπλήσει λοιπόν το γεγονός ότι τραγούδησε μαζί με την Μαρία Κάλλας (όταν ακόμη λεγόταν Μαρία Άννα Καλογεροπούλου) στην πρώτη της εμφάνιση στις 11 Απριλίου 1938 στην αίθουσα Παρνασσός, τραγουδώντας Τόσκα με τον Καμπάνη στο ρόλο του

Καβαραντόσι (ποιό ντουέτο τραγουδήσανε δεν είναι γνωστό). Στο κονσέρτο αυτό έλαβαν μέρος σπουδαστές της Μαρίας Τριβέλλη.

Τον Οκτώβριο έκανε την πρώτη του εμφάνιση ως Κάνιο στο Θέατρο Ολύμπια. Την επόμενη χρονιά, στις 22 Μαΐου, ξανατραγούδησε με την Κάλλας στο ντουέτο 'O terra addio' από την όπερα Aida . Βραβεύτηκε δύο φορές από το Δήμο Αθηναίων με υποτροφίες για να συνεχίσει τις σπουδές του στη Ρώμη. Την πρώτη φορά προσκαλέστηκε από τη Σκάλα του Μιλάνου το 1940 να ενταχθεί στους σολίστες του θεάτρου. Τη δεύτερη φορά το 1943 εγγράφηκε στην ακαδημία της Santa Cecilia. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του εκεί αντικατέστησε τον Gigli σε μία παράσταση της Αϊντα στο Teatro Reale. Αμέσως ακολούθησε καριέρα στην Ιταλία και λίγο αργότερα και η διεθνής καριέρα του απογειώθηκε. Εντάχθηκε στο δυναμικό της Εθνικής Λυρικής Σκηνής στην Αθήνα το 1948. Στην Ισπανία, μία χώρα που του άρεσε ιδιαίτερα, πέρασε το μεγαλύτερο μέρος του 1958. Με τη Μετροπόλιταν Όπερα της Νέας Υόρκης περιόδεψε τις Η.Π.Α. δύο φορές: το 1952 και το 1959, κατά τη διάρκεια της οποίας έδωσε την τελευταία του παράσταση με την όπερα Τόσκα.

Θα ήταν πολύ ενδιαφέρον αν υπήρχε κάποιο δείγμα της φωνής του από ηχογράφηση. Τα γεγονότα και μόνο δεικνύουν έναν καλλιτέχνη με πολύ ταλέντο. Οι αγαπημένες του όπερες ήταν: Cavalleria Rusticana (Ο Mascagni θαύμαζε πραγματικά την ερμηνεία του ως Turridu), Παλιάτσοι, Tosca, Aida, Fedora Η Δύναμη του Πεπρωμένου και L'Amico Fritz.

Ένας Έλληνας κριτικός γράφει: «το κύριο χαρακτηριστικό μίας τέτοιας φωνής, με μεγάλο όγκο και έκταση, είναι η ισορροπία μεταξύ λυρικής καντιλένας, παθιασμένης ορμητικότητας και δραματικών εξάρσεων μεγάλου δυναμισμού, που συνεπάγεται ολοκληρωμένη και καλά μελετημένη προσέγγιση των ρόλων. Ο Ζάννης Καμπάνης έγραφε επίσης τραγούδια. Ίσως το φεστιβάλ της Σύρου να ενδιαφερόταν να φέρει έναν τενόρο με παρόμοια ποιότητα φωνής που να παρουσιάσει ένα ρεσιτάλ με το ρεπερτόριο του Καμπάνη,

συμπεριλαμβανομένων και μερικών τραγουδιών του. Ο Αμερικανός Todd Geer, ο οποίος τραγούδησε εκεί πέρσι το καλοκαίρι θα ήταν μία εξαιρετική επιλογή. Ο Ελληνοαμερικανός μαέστρος Πήτερ Τιμπόρης είναι η κινητήριος δύναμη πίσω από το ακόμη αναπτυσσόμενο φεστιβάλ. Ο ίδιος πιστεύει ότι: «το 2007 είχαμε τη μετάβαση από την εφηβεία στην πρώιμη περίοδο της ενηλικίωσης».

Όλοι όσοι συμμετείχαν δώσαν τον καλύτερό τους εαυτό προσπαθώντας βέβαια να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα χωρίς να το βάζουν κάτω. «Βάζεις τα δυνατά σου για να προσφέρεις ότι καλύτερο μπορείς για τη συγκεκριμένη σαιζόν και μετά κοιτάς πάντα μπροστά» υπογραμμίζει ο μαέστρος Τιμπόρης. Προβλέπει ότι: «Μελλοντικά τα μισά κονσέρτα θα δίνονται στην Πλατεία Μιαούλη, σε ανοιχτό χώρο, μπροστά από το Δημαρχείο. Το όραμα που έχω είναι ένα τεράστιο ακροατήριο να παρακολουθεί όπερα κάτω από ένα ολόγιομο φεγγάρι».

Πλέκει επίσης το εγκώμιο του Δημάρχου Ερμούπολης αλλά και όλο το Δήμο. «Όλοι μαζί έχουμε κάνει σχέδια και καταθέτουμε τις ιδέες μας για τα επόμενα δέκα χρόνια. Προσωπικά, ονειρεύομαι το Φεστιβάλ μας να θεωρείται το Σάλτσμπουργκ του Αιγαίου, με διεθνή λάμψη που να καλύπτει όμως και τις καλλιτεχνικές ανάγκες των πολιτών της Σύρου και των υπόλοιπων Κυκλάδων».

Το Φεστιβάλ παρουσίασε επίσης σε πλήρη σκηνοθετημένη μορφή το 2006 την Όπερα Don Giovanni και το 2007 το Zanetto, μία σπάνια παρουσιαζόμενη όπερα του Mascagni. Επιπλέον, στο πρόγραμμα του Φεστιβάλ περιλαμβάνονται συναυλίες, θεατρικά, τζάζ και παραδοσιακή μουσική. Ας μην ξεχνάμε ότι ο διάσημος συνθέτης ρεμπέτικων τραγουδιών Μάρκος Βαμβακάρης κατάγεται από τη Σύρο. Και αν οι στόχοι του φεστιβάλ προς το παρόν είναι σχετικά συντηρητικοί ως προς το μέγεθος, το μέλλον εντούτοις προβλέπεται λαμπρό κάτω από τη γεμάτη πάθος καθοδήγηση του μαέστρου Τιμπόρης.